

САНА ОЛОХ

Х а л х а т

1931 сүл алтынны
15 нүнүттэн тахсар

СССР ЧУРААЧЫГААБЫ РАЙКОМУН УОННА ҮЛЭННЭТТЕР
ДЕПУТАТТАРЫН ОРОЙУОННААБЫ СОВЕТЫН ОРГАНА

№ 45 (4312)

1973 сүл. Муус устар 14 күнэ

СУБУОТА

Сыаната
2 харчы

СОЦИАЛИСТИЧЕСКАЯ КУОТАЛААНЫГА — КИЭН ДАЛААНЫНЫ!

Пятилетка үһүс, быһаарылаах сылын бастаан квартал түмүктэнэ. Оройуон үгүс хаһаайыстыбалар уонна промышленной-производственной тэрилтэлэрэ туһааннаах былааннарын үлэ сүрүн көрүнүгүгэр ситиһилээхтик төлөрөөтүлэр. Социалистическай куоталааны үлэ дьонун айар көбүлээһинин быһытынан саниктан-сага кирбиһлэргэ дабайыга кимэҥ саахтары арылар.

Куоталааны сүрүн ис хоһоонунан ис кыахтары төлөрү туһаны, хаалан иһээччилэри бастыктар кэннэлэргэр таһаары, бары производственной коллективтар, бириднэлээн үлэһиттэр государственнай былааннарын, ылыммыт эбэһээтэлиститибэлэрин ситиһилээхтик төлөрүүлэрин хааччыы буолар. Үлэһиттэр Первэй Маай иннинээҕи куоталаанылар сир ахсын кизгини тэмийдэ. Олехтоох Советтарга быыбары ыытар туһунан РСФСР Верховнай Советын Президиумун Ыйааба табыста. Итинэн сибээстээн үлэһиттэр политическай уонна үлэбэ өрө көтөбүллүүлэрин бири дьуһуннаах көстүүтүнэн социалистическай куоталааныны өссө кизгини, иэдьүүстээхтик тэрийии улахан суолтаны ылар.

Бийиги оройуонмутугар сүөһүттэн бородууксуйаны ылымны забэтингэ куоталааны маяктара үгүстэр. Ааспыт квартал түмүгүнэн бириднэ фуражнай ынахтарыттан ыаньыксыттар А. Т. Кузьмина 712, В. Н. Тарабукина 668, В. В. Сысолятина 630 килограмм үүтү ытылар. Кыстык алта ыйын устата туппук ыччат сүөһүлэрин энчирээлэниэ иитэн, бириднэ бороонкорун ыйааһына уопсай эбиллигин Т. В. Илларионова 108,5 кг, А. У. Собакина 98 кг, В. Н. Демьянов 90,5 кг тизиртилэр.

Ол эрэри баар ис кыахтары ситэ туһамматтан, үлэ тэрээһинэ уонна дисциплинаһытэ илбэһүттэн элбэх итэбэстэр, улахан хаалымнар таһаарылла тураллар. Оройуон хаһаайыстыбаларын 306 ыаньыксытыттан үүтү ыаһын кварталлаабы соруудахтарын 91, кулун тутар ыйдаабыны 113 ыаньыксыт төлөрбөтө. Ол содулугар сорох хаһаайыстыбалар ааспыт сыл туһааннаах кэннээбэр үүтү ылымны наматтылар. Ыччат сүөһүнү төлөһүтүүгэ оройуон орто көрөрүүтүттэн үгүс бороон көрөөччүлэр быдан намыһах түмүктээхтэр.

Итинник итэбэстэр олехтоох партийнай, профсоюзнай, комсомольскай тэрилтэлэр уонна нэһиликтэртээҕи Советтар сүөһү итинтин үлэһиттэрин социалистическай куоталааныларын тэрийинэн күнүтэ дьарыктанматтарыттан, сөптөөх салаатаны, хонтуруолу олехтооботторуттан тахсаллар.

Баар ис кыахтары ситэ туһаммат буолуу бири холобурунан сүөһүгэ аһылым саллааһа, чуолаан эбии аһылым быһыл ааспыт сыл ити кэннээбэр элбэбин урдунан, ынахтан үүтү ыаһын уонна ыччат сүөһү ыйааһына эбиллигэ намыһага буолар. Тыл хаһаайыстыбатын мантан да атын салаа үлэлэригэр ситэ туһанылыытаах кыахтар үгүстэр.

Партийнай тэрилтэлэр, профсоюз райкомун уонна месткомнарын уталытыллыбат сорукутарынан пятилетка быһаарылаах сылын былааннарын, ылыммыт эбэһээтэлиститибэлэри ситиһилээхтик төлөрүүгэ коллективтар уонна бириднэлээн үлэһиттэр социалистическай куоталааныларын бары өттүнэн кизгини тэрийии, маастабай-политическай үлэни кууһурдуу буолар. Маныаха куоталааныны күнүтэ салайымы, түмүктэри бириэстигэр өгөрөн, кимнээх хайдах үлэлээн, ханнык көрдөрүүлэри ситиһэн иһээлэрин, ситиһин иһээлэргэ эбэтэр хаалан иһин бириччинэ тууһа буоларын үлэ дьонугар тутта быһааран, нэпэстиигэ туруоран иһин улахан суолталаах.

Социалистическай куоталааныны тэрийингэ көрдөрөн агитация бары көрүнүгүгэр сатабылаахтык туһанааха. Партийнай тэрилтэлэр ферма, үлэ коллективын ахсын политэрийээччилэр, агитатордар күнүтэ үлэни ыытталарын ситиһэр, кинилэргэ көмөнү уонна хонтуруолу кууһурдэр эбээһинэстээхтэр.

Пятилетка быһаарылаах сылын былааннарын үлэ бары көрүнүгүгэр төлөрөр уонна аһара төлөрөр иһин оройуон үлэһиттэрин социалистическай куоталааныларын өссө кууһурдуу, саниктан-сага урдук кирбиһлэргэ дабайан иһин — бүтүктү күн сорууга итинник.

Орехбургскай уобалас Октябрьское уонна Башкирия Муромово сэлэһинээлэри икки ардыларыгар бородууксуу сылтаа сыл бородууксуйа. Хаһаайыстыбалар кыһааһын куоталаанылар, соруудаах кыһааһыттар, Бэйэ төлөһүтүү олоһторун, үлэһиттэр урдунан улампаһыттар таһаарыллар сааһар, өгөрөөт таһаарыттар.

Сымакка: икки хаһаайыстыба соруудааһыттарын түмүгүн туһунан кэлгич, сааһар, өгөрөөт таһаар уонна бородууксуу куоталааны таһаарыллар.

СССР фотохрониката.

Саха АССР үлэһиттэрин депутаттарын оройуоннаабы, куораттаабы, сельскэй (нэһиликтээҕи) уонна бөһүөлэктээҕи Советтарыгар быыбары ыытар туһунан Саха АССР Верховнай Советын Президиумун ЫЙААБА

Саха АССР үлэһиттэрин депутаттарын 13-с ыгырылаах оройуоннаабы, куораттаабы, сельскэй (нэһиликтээҕи) уонна бөһүөлэктээҕи Советтарын боломуочуйалара 1973 сүл бэс ыйын 13 күнүгэр бүтэриин сибээстээн Саха АССР Верховнай Советын Президиума уурар:

Саха АССР үлэһиттэрин депутаттарын оройуоннаабы, куораттаабы, сельскэй (нэһиликтээҕи) уонна бөһүөлэктээҕи Советтарыгар быыбары баскыһыаннааһа—1973 сүл бэс ыйын 17 күнүгэр аһыларга.

Саха АССР Верховнай Советын Президиумун
Председателэ А. ОВЧИННИКОВА.

Саха АССР Верховнай Советын Президиумун
Секретара П. ИВАНОВ.

Икутскай к., 1973 сүл, муус устар 9 күнэ.

Кыайылаах коллективтар

Кулун тутар ый түмүгүнэн фермалар коллективтары куоталааныларыгар Абае Куолун фермат бастаах, Улахан Сыһыа фермат иккис, Лахалды фермат үһүс миэстэлэри ылылар, кинилэргэ ымыһаллар туттарылынылар. Бириднэлээн ыаньыксыттар куоталааныларыгар бириднэ ынахтарыттан А. Т. Кузьмина 344 кг үүтү ыан бастаах, В. К. Тарабукина 311 кг үүтү ыан иккис, У. Е. Макарова 277 кг үүтү ыан үһүс миэстэлэри ылылар уонна кинилэргэ көһөрүллэ сылдьар ымыһаллар туттарылынылар.

Кулун тутар ый түмүгүнэн бороон көрөөччүлэр коллективтары куоталааныларыгар Е. Д. Николаев салайааччылаах Хаһааһыт ферматын коллектив бастаах, бириднэлээн бороон көрөөччүлэртэн М. Н. Борисова бастаах, Т. В. Илларионова иккис, Д. Н. Демьянов үһүс миэстэлэри ылылар уонна кинилэргэ тыл хаһаайыстыбатын управлениетын, профсоюз райкомун Бочуотунай грамоталара туттарылынылар.

Бастын биригээдэ

ХАҤАХСЫТ. Биригээдэ дьити-летка үһүс сылын бастаах кварталын ситиһилээхтик түмүктээтэ. Үлэ үгүс көрүнүгүгэр үс ыйдаах былаан аһара төлөрүлүннэ. Ол курдук, үүтү государственнай туттарыны 193,2 бырыһыан, аһа аһылааһын 133,4 бырыһыан туолулар. Кулун тутарга бороон сууккатаары орто эбиллигэ 510 граммга тийдэ.

Социалистическай куоталааны-та хаһаайыстыба урдунан бастаан, биригээдэ колхоз бырабыланынатын уонна парткомун көһөрүллэ сылдьар Кыһыл зна-маларын ыла.

Н. ФЕДОРОВ.

КҮННЭ 1491 ТОННА-КИЛОМЕТР

«Сельхозтехника» отделение-тын шофердара К. И. Колесов уонна Ф. Н. Иванов дыа бастаах кварталыгар бириднэ бэйэлэре 113000 тонна-километр ЗНА-120 маркалаах автомашиналарынан сүүрдэ дуусталар. Кинилэр оройуонга наадалаах араас техниканы, аборуоданины, о. д. а. таһылар. Итинник үлэ-дээн күнүтэ 1491 тонна-кило-метр өгөрөн, нуоржаларын 179-туу бырыһыан төлөрөн кэл-бэттар.

Аһыах зонуктааһын Амма оройуонун кинигэр Алексеев-скай, Амма уонна бийиги өрө-бүоммут потребителскай обще-стволарын 1972 сылаабы социалистическай куоталааныла-рын түмүгэ таһаарылынылар.

Үс оройуон ааспыт сылга та-баар аргирин уонна обществен-най аһылык былааннарын аһара төлөрөөбүттара. Ол эрэри тү-мүк бородуукса куоталааныла-чылар ардук тыл хаһаайыстыба-тын бородуукталарын уонна сы-рыетун сэрэтуһулааһынга на-маллаах көрдөрүүлээхтэр. Ко-оперативнай үбү-аһы итэбэстэ-э-

һин үс оройуонга үһүсүгүгэр салгы таһаарылыыта күүн-нэ. Алексеевскай райПО килиэби астааһынга уонна барымы ылымыта, аммалар тутууга намы-һах көрдөрүүлээхтэр.

Уопсай түмүккэ 18 көрүнгө-мүтүлүмүт куоталааныга Чу-рапчы райпота 174,8 балла ыла бастаах миэстэни ымытыбата, көһөрүллэ сылдьар Кыһыл зна-малы илдьэ хаалла. Амалар 125,7 баллаан иккис, Алексеев-скайдар 69,5 балла ыан үһүс миэстэлэнилэр.

Өлгөм бултаах

СЫЛААН. Отделение булчу-тара түүлээх бултааһын баста-аһа кварталлаах былаанын 170,7 быраһыан төлөрөн, колхоз урдунан бастаатылар. Аар тай-баттан өлгөм бултаах эргиллэн кэлбэттэртэн бириднэлээн коммунистическай үлэ уларынга С. М. Игнатьев буолар. Кини 100,7 солкубайдаагы бултаата. Семен Михайлов булдууан дьа-рыктааһыта уонча сыл буолла. Бул бултааһына сезонугар дору-руулаан Г. Г. Макаровтынан үс эбэни олоһуоттар.

А. Н. Чепалов, В. М. Макаров үс ый соруудааһын 188—181 быры-һыан төлөрөннөр, эмиэ үчүгэй көрдөрүүлэнилэр. Отделение бултааһын былаанын төлөрү-түсүр любитель булчуттар көмө-лөрө улахан. Ол курдук, Г. И. Савцев, Д. К. Старостин, С. В. Макаров уонна Н. Е. Гудков Ийэ дойдуларыгар үгүс кылааты илэрдиһилэр.

П. МАКАРОВ.

П. СЕДАЛИЩЕВ.

Бастаатыбыт

Үс оройуон аргизин делега-цияларга СССР XXIV сыһын уураахтарын олоххо киллэрингэ урдук ситиһилэр иһин, пятилет-ка үһүс, быһаарылаах сылаагар тыл сирин нэһилиэһинатын аһы-лан-таһаһыан, аһын да наада-лаахтарынан далайдык хаачы-һынга, аргизон културатын уон-на тэрээһинин туһуларыга ылы-ныллыбыт урдэтиллибит эбэһээ-рэллестибэлэргэ олоһура куота-лаһы сага дуоталарын туһарис-тилар.

Д. ЯКОВЛЕВ.

ҮЛЭБИТ ТҮМҮКТЭРЭ

Ударный смл соруктарыа ситиһинилээхтик толорууга оуһу интэһитин үлэһиттэрин социалистический куоталаһымыларын, онсайынан, үрдүнэн буолбакка, өссө илэ дэлаһынаахтык, кэдьүүстээхтик, ыһаччы экономической түмүттээхтик тэрийээһинэ!

Толору үүттээх
Биедэрэлэр

Куоталаһыы дневнигэ

«Эн үнүс, быһаарыллаах сылта бастыгыр көскөлдүгүр иһиэхтээххин» диир ыстатыйатынан биһиги хайыанчытыгар хайыатынан аһаас муһнаабы асыт ыанчыксыт В. В. СЫСОЛЯТИНА үлэтэ-хамнаа.

Ы РААС үүтүнэн ымы-быч-
чары туолбут биздэрэ-
р чараас иленкэнэн сабыл-
лан, асчыт кыракый хонутар
иккилэспиттэр. Манна ха-
һаайка—Тамара Николаевна
Петрова. Ыанныксыттар
авалбыт үүттэрин молоко-
мерга кутан, төһөтүн-хач-
чатын мээрэйдээн уонна ону
дөнниккэ тутта суруйан
иһэр.

Үерөнэр оёотун -днөөнтин төрөшүт күнгэ биридэ көрөн, онно бэлиэтэммит сыанаттан үерэр эбэтэр хоргутар. Отгон ыаныыксыт гэнигэр туох-ханнык сыыппараны суруйалларый? Олор туту сэхэргиллэр, кими үердэллэрий-кетүтэллэрий?

Линистэри арыйтаалаан суотуу охсобун. Бу Сэмэн Урзун ферматыгар уон иккынаньыксыт үлэлиир эбит. Кинилэр бары уон бизэтиньынахтаахтар, ол аата ферма үрдүнэн—180 ынах. Иккис сыһыппаралар кимнэхэ төһө ынах төрөөбүтүн кэпсииллэр. Муус устар 11 күнүгэр диэри 115 ньирөйдөммиттэр. Аны итинтэн төһө ынах саптарыллыбыт диир айыктыы үөскүүр. Барыта 74 буолбут, ол аата төрөөбүт ынахтан үстэн иккитэ.

Дневниктэн билэ охсуох-хун бадарарыг—ким төһө үүтү ыан иһэрэ. В. В. Сысолятина бэҕэһээ 119 килограммы ыабыт, хайаларыттан да бастаан иһэр эбит. Буолумуна да ҕаны Киин—ферма старшайа, коммунистическай үлэ ударника, райсовет депутата. Урдук аат албахха эбэһинэстиир дьон.

мээнэвэ эгиллэбэт. Коммунист ыаныныксыгт бэйэтин ыстатыйатынан бичиги ха-һыаппытыгар аһаҕас мун-һаҕа аспыта. Бу күүрэни-нээх дьылга Бүтүн Союзтаа-ды социалистической куота-лаһыма кыттыбыт ыан-ныксыттары айымнылаах-үлөвэ угуйбута, туһанылла-нык ис кыахтары арыбарга ыгырбыта, көбүтүһүү уотун-өссө төгүл күөттээбитэ, си-риэдиһиһтэ.

Кинизэхэ уон үс ынаҕа төрөөбүт. Онтон тоҕуһа салтарааллыбыт. Ынах ахсын отуттуу килограмм убаҕас көөнньөрбөнү сикэтбин диир. Чемпион-ыанньыксыт П. И. Яковлев опытына манна бэркэ кэрэхсэзбиттэр. Ынах сиһин массажтааһыны, ынахтары раздойга туруорууну сөпкө тутуһабыт дэһэллэр.

Варвара Васильевна кыстык устата ынах баһыттан 1300 килограмм үтү ырга тылын бизрбитэ. Тохсунньуга дизри 279 кг ыабыта. Ити нөрдөрүү сыл мамнайгы ыйыгар 228, олунньуга 203, оттоон ааспыт ыйга 198 кг буолбута. Ол аата кыстык алта мйдарыгар фуражнай ынаһын ахсыттан 909-туу кг үтү ылбыт. Ол аата хаалбыт икки ыйга (муус устар, ыам ыйа) 391-дии килограммы ыахтаах.

Ити кыяллыа дуо? Биирда
кырдоххо, кудун тутарга тох-
сунньутааҥар 30 килограммы-
нан арылах үүт ылаарлыбыт.
Тохсунньуга графигын түөрт
төгүл куоһарбыт, ааспыт ый-

га икки төгүл аһарбыт. Манна эрдэ төрөбүт ынахтар бастаан утаа үүтү элбэти бирибиттэре чахчы. Киники кытараксыйыларын сафана үүттөрө тардан иһэре биллэр. Дээ ол үүтү аһаа аһылгыты куускэ сиктэнэн гына ынахтары раздойга туруорарга кыһаналлар.

— Бизрбигү тылбын толоруом дии саныгыбын, — диген бэрт холкутук хоруйдуур. Ити кини кыабын, кыайымыа дуулуурун көрдөрөр. Бастакы кварталга В. В. Сысолятина биир ынахтан 630 кг үтүгү ыан, колхозугар А. Т. Кузьмина кэнниттэн иккис миэстэбэ иһэр. Билигин күнүмүс 9—9,5 килограммы ынаа ахсыттан ыан куугулактар. Итинник тэтимини айааннаабына, эппит тылын эрэзлээхтик толорууһу.

Бичат-комсомольский ферма абыс эгил-тэгл кыргыттар үлэлиилэр. Киинлэри кырдыаас ыанныксыт, коммунистической үлэ ударнига Я. Г. Романов эмиэ такайара чахчы. Билингнитэ ферма үрдүнэн күнгэ тобус центнер кэринэ үүтү ылаалар эбит. Ынах баһыттан боппуудалыгы үүт. Бу, быһылты, курдук дьылга үчүгэй көрдөрүү диэххэ наада.

П. СЕДАЛИЩЕВ.

Мань ферма ахсын олохтоо

БАТАРЕЙНОЙ ТЕРМОКЛЕТКА

Биһиги оройуонмутугар термеклеткалары туттуу балаачча элбээтэ. Улахан фермаларга биридди-иниили клеткалар үлэтииллэр. Ол гынан баран кинилэр, бастаан тэнийбит форманан оҥоһуллубут буоланнар, итэҕэстэрэ элбэх: олус киэҕинэр, ньырай, хайдах бадарар эргийэ сылдьар буолан, тэллэх отун салаан үөһүрэр.

Кини уобаластарга батарейнай дизн ааттаах термеклетна кизн-нин биһирэннэ. Биһиги усулуобуйабытыгар кинини өлөхтөөһүн эмиз олус табыгастаах. Ыланньынсыт ахсын биирдиини сыһыарыы индивидуальнай клеткалары өкөрүүнү тохтотор. Ити биһирэннэ. Иккиннэн, бэйэтэ бас билэр клеткатын ыланньынсыт ыраастык тутарыгар, кээмийтэн-кээмийгэр дезинфекциял ымытарыгар эппизтинэс үөсүүр.

Огноуута судургутунан батареялаах термиклетна сир ахсын кыаллын сеп. Устата уонна үрдүгү биридин метр, туората—0,4 метр, атахтарын үрдүгү—0,2 метр. Итиччэ кыарабас миэстэбэ тулар кыйрай кыайан эргиллибэт, тэллэх отун салаабат.

Иширдыз суустуу ватгазх үс электралампа спордуллар. Хас бирирди илетка тусга выключателлаах. Манна температура 20—22 ныраадыс сылазстан түһүе суохтаах. Барыларын изккалэиинэрэн баран, бииргэ монтаан батарейнай система дизи эмиз аго-руохха' сеп.

Клеткаба нийрэл үс-түүрт хонхонтан итгэлд суух хэмгэ тулар. Малтх турунтаах эбэтэр ыалдыр нийрэл сэтгэ-абыс хонор. Бу болдох изинигтэн групповой клеткаба нөхөр эбэтэр нийрэл көрөччүгэ туттарыллар.

Мань хагаайыстыбалар специалистара хас ферма ахсын низг-
нин олохтооһуну тэрийэллэригэр субэлиит.

В. ТЫТЫГЫНДЭВ.

өройуоннары иетстанция начальнига.

Улуу Москва куоракка

ОСРС тараллыбыта 50 сыла туолуутугар аналлаах тыа сириг уус-уран самодеятельноһын Бүтүн Россиятаагы көрүү кытылларынан сибээстээн Саха сиригэр бастаан зоналарынан, өлгөн Якутскай куоракка киирэн республиканскай көрүү кытыллыбыта. Тигээр уус-уран самодеятельность чулууттан чулуулара Иркутскайга Илин Сибиир зонагытар көрүүгө кытыллыбытара. Оһно Саха сириг 143 толороччуларыттан 119-ба лауреат аатын ылыбыта. Итинтэн салгыи норуот бастынтан бастыи толороччулара Бүтүн Россиятаагы көрүү түмүк концердыгар Москвада барарга кандидаттамытара. Кинилэр истэригэр биигити еройуонмутууттан чабырдахыт М. Никитина аата ааттааыта.

Бу хүнчлэртэ Мария Никитина Ийэ дайдуубт тэйер сүрөөдэ
— Москвага эргилдээ кэллэ. Вийнги корреспондентмыт кн-
нини керсөн хас да боштуруоска эппраттиригэр кердестэ.

Москва биризмэтинэн ол чыгыш-
ла туунутар Демеледовага түс-
күһүтү. Бийигини оһно Иркут-
скайдаагы зона концертыгар жө-
ри чыгыһынан сымдыбыт
РСФСР Культуратын министер-
ствотын эһилэтиэх үлэһиттэрэ
Мария Ивановна Сорокова уһнна
Евгений Дмитриевич Веровос
көрсүбүттэрэ. «Алтай» гостини-
цага түһэрбиттэрэ. Бийигэ жө-
һөнүбүттэтэн оһно тувалар, бурят-
тар тийибүттэрэ. Иөгүү күнүгөр
сыныахмылпыт, кэдраты көр-
бүһүтү. Кулуу тутар 17 күнүгөр
жөри тутуохтаах сиригэр—Кон-
сомольская площадька бээр тижир
суол үлэһиттария Кини культу-
раларын дьэһиттэр тийибһинит.
Түмүк концертка кытта барыта 11
эһнаттан 49 уобалас, 6 кыраай,
16 автономнай республика кэл-
биттэр этэ. Ол концерта кыттар
дьэһини «Кыттаатчы айдыбунну-
га» дьөн кыраакый киниһеккэ
бэрбиттэрэ. Оһно ханньык зонада
хыйа уобалас, кыраай кинирээр,
киниһэр салайааччыллара, Москва
хыйа тэриһтэтэ шэфтэһиттэ, кыт-
таатчыи ис бэрээдэги тутуһуутун
түһунан уо.д.а. наадалаахтар су-
руллубууттар этэ.

— Мария Андреевна, зинигин биһиги халһыаппыт аэсэаччылары ааттарыттан Москуэга тинийэн Бүтүн Россиятаары түмүк кон- шерна кыттыыны ылбыккынэн эбэрдэллнбит.

— Бағыба.

— Ирнутснйдаабы керүү
изнииттэн Москвага миннээх
бара сылдыбыттарын туһунан
сбыйах тылы эппэкиин ээ.

— Москвада Уус-Алдан өрө-йүнүн Найахытаагы Културатын диятын хоровой коллектив, Мэҥэ-Хаҥаластан хонуска оонньооччу үөрэнээччи Федора Гоголева уонна бухгалтердар үйкүүлэрэ, Уоһа Халыматтан Лондоодан юлагирейкай үйкүү арасамба, Амматтан Саха АССР културатын үтүөлээх үлэһитэ, мелодист Ольга Иванова уонна бииһи үс чабырдахсылтар барар буюлбун-бут. Ол эрэри бүтөнүктөөх быһаарыы олунууга билиһинтэ. Москвада Саха сириттэн үс ара нумар: уус-алданнар хордара, Ольга Иванова уонна чабырдах-сылтар — барыта 35 киһи киллэ-риллбитэ.

— Столицаба хahэн тинийдигит уонна хайдах бэлэмнэннигит?

— Якутскайтан кулун тутар 15 күнүгэр киэһэ хоньүүдүт уонна

Жюри эшмалартан кэлбит нүө-
мүрдэри биридик талортөрөн ил-
тэп баран, сазмай бастыгыгарын
Сүэстэр Дьабырыаатарыгар бун-
дуохтаах улахан түмүк концерта
сүүмүрээбитэ. Оһно кылланы
контрбас кытааччылары Чай-
ковский аатынан концерттэй
саалара уһун сүөстэр дьаһалын
Колоннай саалатыгар буолар
концердига хаалларбыттаа

Иркутской зонатыттан бийиге үе нүөмэрбит. Бураатыттан кыргыттар үкүүэлэрэ. Чыпатын эмээхситтар хорлара, Бураатыттан икки биридинчээ толорооччу, Тувааттан хомуу кытта хабарга ырыата уонна норуот ырыатын толорооччу бири адам-сыйбыт дьахтар жиргата көрдөрбүшүү. Жэри нүөмэрдэри

(НҮТҮҮТҮН 4 сүр. көр)

ХОРТУОППУЙУ ОЛОРДУУГА БЭЛЭМНЭЭНИН

ХОРГУОППУЙУ ОЛОРДУОХ ИННИНЭ БЭЛЭМНЭЭНИГНЭ
БИИРДИЛЭЭН ҮЯЛЛАРГА СҮБЭЛЭР.

Хисник барбарар снэмни бас-
гайн араскы тартарыллар, ол
аата хровизацияланар. Барым-
та суохтарын галан 27—30 хо-
нук устата сырдык сөбүтөр сы-
лаас хоско муэстаба чараастык
талгил кутуллар эбэтэр намыһах
дьааһыктарга 1—2 клубень ха-
ланынан дьаарыстаан сырдыкка
ууруллалар, 27—30 хонон баран
кынгас, бөрө-таба, күөх араскы-
лар быгаллар.

Малык аровизациялангт хортоншуй олодох 7—10 хоик ниниэ синктэх инствэ (среды) салгы сыгнаахха мада Дьаһык түгэвэр 2-3 сантиметр халыг гына мас кээбилл уонна кур кии былааһытын кутуллар. Бир клубень халыгын тэлгэттиллэр. Киилэри эмнэ кур кии уонна кээбил былааһыгын 2-3 сантиметр халыгыннаахтык сабан бөрөн эмнэ хортоншуй тэлгнэххэ. Ити курдук быыстарайдаан дьаһыгы тодорудлар.

Биедэра ууга 60 грамм супер-
фосфаты, 30—40 грамм хлорид-

тай калины, 40—50 грамм ам-
мачнай селитраны уонна 10—
20 грамм алтан купороһун суу-
райааллар. Итиннэ ол суурада-
һыны хортуопшуйдах дьааһык
түгүрүһүнэ тэстнэр дээрнэ, олгөм-
нүк куталлар. Итини 4—5 хо-
нон баран эхиэ хатылыахха сөп.
Өскөтүн уоһа мийилыбыт мина-
ратынай туустар суох буолааҕо-
руна, мас күлүн суурадыһыаһын
туһанмаахха сөп. Биир биэдэрэ
ууга биэр ыстааһын мас сибээһэй
күлүн суурайыһылар уонна уоһа
этиллибит нымалан туһаналлар.
Хортуопшуйдах дьааһыттары
дыкка түрүөрүр ииллэһыт
буолааһына, тайырдыа тутуохха
сөп. Тууһун үлүһбатын илээтэ-
гэр кичэйбэн сабан хонноруу-
дуохтаах.

Сийгтээх мнэстэй клубениар
арасмалара салгым үүснэлэй-
гүрүг сип күүдук хойуу сийгтэр
тахсаллар. Манна минеральнай
уонна микроуобурдууларынан
батыахха наада. Спэмэ хөргүөп-
түгүү сийгтээх бретада провин-
циалаарын 7—10 хонуктартап

ийтгэхдээ, эрхэмчлэлээр улам
силлестэрэ олус хошуутук үүнэл-
лэр, өнөн өлөрдөр саана элбэх-
тик элдэвчлээр.

Малнык нымнан яровизациаламмыт хортушпуйу сирлаша сылыдарына, бос ыйыи бастаки куннэртэр, олордуохха сир. Онон араагы тартарымыа чуус устар 15—20 куннэртэнтэн саралаахха сир. Олордор сарана маалыктарга эмиа уу кутулар. Ыааымы сэрэниэ умса тутан хортушпуйдары сиргэ сүөхэмэ. Олор уонна тутатина (сидистэрэ куурбатын маалыктар) куу кан, ашперальный уорурдуу буакуйуа-луубут уонна олгомшук уу кутуа-луубут дуккатыгар олордуулар.

Бу нияманы таѳан суутурау айдуур сечче уустуга суох. Бэттэн араскы тартарыллыбыт, силс дүннөрүлүнбөт уонна жинераллий туустар суурадаһыа-ларынан аһатыллыбыт хортуюн-нуй рассадатын үүнүүтө аһан буһууга түртүһиһэ, оһон үүнүм-түөтө үрүүүтө зөөбүд.

В. ЕРМОЛАЕВ,
тыя халзайыстыбатын
управлениетын кылаабынай
агронома.

Улуу Москва куоракка

(Бүтүүтэ. Иннин 3 стр. нөр).

сүөтү күн устата туһунта. Кулун тутар 19 күнүгэр Иркутскай аэропортунаа тийбиттэр «Красная звезда» дигэн текстиллэй фабрика-концерт көрдөрбүтүт. Оһио сцената кыраарас дигэн бийиги хорбутун илдьибэттэр. Уонна аады атын нүмэрдэринин хайыабыттар. Нонгүө күнүгэр Чайковский аатынан концертнай салаала бийигини, чабырдахсыттары, илдьибиттэрэ. Уһуэ этибит: Уйбаз-Бүдүүттэн икки Николаевтар—Нон, начальнай оскуола учуутала, оттон Петр, Исидор Барахов аатынан совхоз рабочайа. Петр аспыт саас Башкирияда уонна Москвада буолбут Саха литературатын уонна искусстватын декадатын кыттылаахха эби. Концерда кыттааччылар 900-чакка буолбуптут. Араас көстүүмнэри кэппит, эһин-эһин тус-тусту тиллаах-өстөөх үгүс омуктар өтөлөрүтэр бийиги үс саха концерт иккис отделениетыгар 24-с нүмэринин толоруохтаахпыт. Сценара тахсаары туран санаа-тахсына, атыттар төлөрүүлэра уонна көрөөтчүгэ тирдириллэр бидан чапчык курдуга. Оттон бийиги киһи дабыгыс өйдөөбөт тылхынан бэрт түргүнник сыгарай толорон атын омукка тирдэргэ уустук эбит.

Бийиги нүмэрбит барыта 2 күн эрэ барар. эргэ олөх хаа-синьлэринин саралар сати-ричеснай чабырдах. Дьонум бастаан тахсаллар, ол кэиниттөн чин тахсыбын. Тоһо кыаларынан төлөрө сатаабыт. Арай бириэс этиэ: танаһа өрө хабыллына, оттон төлөрөн бүтүүбүтүгэр олус сүргүөнүөхтик табыллылар. Сцена кэтэргэ иһиллэн турбут концерт кыттылаахтара: «Ма-

ладыастар, маладьыастар!» дигэн эрдэлииллэр. Иркутскай зона-тын дьон көстүүмүтүн үлэ-рыттар хоспуттар киирэн эмиэ эрдэлииллэр.

Ити концерт кэиниттөн бийигини уонна Чечено-Ингушскай АССР «Назаровская лезгинка» дигэн үгүсүүнү толороччуларын хаалларан киннэсэ уһулулар. Оһио сыһыан бастаангыбыт курдук үчүгэйдик төлөрбүтүт. Ол кэиниттөн бийигини үһүөмүгүн автобуһунаа олорор сирби-тигэр адалан биэрдилэр. Оһио түһэрбитигэр салайааччыбыт Е. Д. Воронцов: «Эһигини, чабыр-дахсыттары, бу Москвада ара-ларга сыыспатах эбиһит. Буха-тырдар үгүсүүлэри малаары гыммыһыт. Барыс төлөрдүтүт. Эрдэлииллэр»,—дигэ. Бийиги киннэсэ баһымбалаатыбыт, Сар-саныгытыгар сыһыаннабыт.

Кулун тутар 24 күнүгэр салайааччыбыт муньбахтаабылар. Оһио бийиги хорбутун уонна ча-бырдахытын Сьятэр Дьыбарыас-тарыгар булуохтаах улахан тү-мүк концерда кылларар буолу-лар дэи биллэрбиттэр этэ.

Бүтүн Рэсснатаагы көрүү тү-мүк концерда кулун тутар 29—30 күннэригэр тус-тустуа програм-манын барарын, 2000-тан тахса кыттааччылаах буоларын туһу-нан ити күн кэпсэбиттэрэ уонна бу улахан концерда партил, правительство салайааччылары, омук дойдубарыттан илдьиттэр сыдымахтаахтар дигэн эппиттэрэ.

— Аны билигин кылгастын ити түмүк концерт туһунан кэп-сээ эрэ.

Ити нонгүө күнүттэн илэ сар-сырда 9 часата кинэ 11 чаас-ка дьөрө бөлөмнүн кыттылаар буолбута. Сахалар уонна туви-

нецтар кулун тутар 30 күнүгэр оонньобуптут. Оһио 29 чымы-лада бийиги, чабырдахсыттар уонна Ольга Иванова концерда саалаатан көрбүтүт. Оттон уус-алданнарбыт концерт прологар уонна финалыгар бэйэлэрин нүмэрдэринин кыттыбыттар. Бийиги ити концерда олорон, үр-дүбүтүгэр ложада партия, правительствэ салайааччылар олорол-лорун бэрт чугастан көрбүтүт.

Кулун тутар 30 күнүгэр дь-бийиги чабырдахсыттар, уонна уус-алданнар сахалыа тылыннан икки харунаа Сьятэр Кремлаа-ри Дьыбарыастарыгар тахсан тө-лөрбүтүт. Мавна дьаратан эттэх-хэ, соторутаагыта телевиденга кулун тутар 29 күнүгэр буолбут түмүк концерда көрдөрбүтүт, оттон 30 чымылалары концерт өссө көстө илэ.

— Түмүкүгэр тугу этиэ ээ?

Мин Ийэ дойдубут төбө сүрөтүт—Москвада сыдыаммын ыраах төрөөбүт. Чурапчыбыттан алыах эрдэлиилэр телеграммалары туһутум. Ити иһин, эрдэлиил-бит уонна ситиһини баарбыт бары табыарыстары махтабын биллэрбим. Ити кетиг таллар мин улахан концердага сити-һиллээхтик кыттарбар күүс-ком-буолбуттара. Бу мин улахан дьолум этэ.

Саахымат. Дьобам ИККИ КҮННЭЭХ ЭРИЙСИ

Арайах хонуктарыта Ленин аатынан колхоз кинигэр—Дьа-быылаа оройуон саахыматчыта-рын уонна дьобатчытарын ха-маандааһын бастыгар иһин күрэх-үһүмүрү буолан ааста. Оһио ба-ры хаһаабыстыбылар уонна оро-йуон кинини хамаандааһына күөн көрүстүлэр. Хамаанда аайы бээ-эр киһи, икки дьахтар киирэн оонньоотулар—барыта 80 киһи кыттыны.

Дьобакка икки күн устата са-ралаах хатыһыа кинигиттэн 24,5 очколотун Эрилик Эрастия аатынан колхоз хамаандааһына баста. Иккис кинигиттэн баар оч-коһун хаалабыт Субуруускай аатынан совхоз, үчүгү 20 очко-лоох оройуон кинини хамаанда-аһына илдьилэр.

Саахыматка 17 очкону хомуйа Субуруускайдар «Камни да тутуһун» чарбатылар. Иккис кинигиттэн аатынан, үһүс кинигиттэн Эрастия аатынан колхозтар хамаандаа-ры табыстылар. Ленин аатынан колхоз уонна оройуон кинини хамаандааһына, бу көрүтүгэ оон-ньоотулары таһаан сүүмэрдэ-бэнэ кыттыбыттар.

Дьахталлартаа Дария Ислам-на, Анна Попова (Субуруускай аатынан совхоз) бэйэлэрин дуоскаларыгар бастаатылар. Е-вдокия Абрамова (оройуон кин-и) билигин да тахсылаахтык оонньуурун көрдөрдө.

Эр дьонтон дьобакка С. И. Иркин (оройуон кини), С. С. Пинигин (Эрилик Эрастия аатынан колхоз), Н. Е. Макаров бэйэлэрин дуоскаларыгар че-мпιονнаабылар. Саахыматка Д. Сивцев (Калинин аатынан кол-хоз) уонна В. Сивцев (Субуруус-кай аатынан совхоз) I-II миэс-тэлэри үлэллэһиллэр.

Бастаабыт хамаандааһыны-пелларытын, оттон биридинлээх кыттааччылар иэгонунан уонна дипломнарынан наараадала-нылар.

БИЙИГИ КОРР.

ФОТОЛЮБИТЕЛЛЭР!

конкурска кыттын!

Б ИЙИЛ муус устарга оройуонга фотолюбителилар үлэ-лэрин көрүү-конкурс кыттылаар.

Көрүү-конкурс сөргүтүн фотолюбителилар үлэлэрин көрү-лэһин, салгыа сайымнарын, идеяны уонна уус-уран таһы-мын үрдэтин, тыа сириг үлэһиттэрэ ССКН XXIV сыһини уураахтарын олөхө кылларынга, төхөсү пачилетка сорукта-рын төлөрүүгэ үлэлэрин кинини сырдатын, советскай но-руоттар бырааттын дойдолууларын, төрөөбүт дойдун көрөтүн тустарынан фотография тылхынан көпсөһүн уонна фотолу-бителилар ахсааннарын оройуонга алытын буулар. Конкурска коллективнай уонна биридинлээх да үлэлэр кыттылаахтар.

Оройуоннаагы көрүүгэ кыттарга райсовет исполкомун культурага отделын иһинан аналлаах тэрийэр комитет үлэ-лиир.

Көрүү-конкурс оройуон кинигитэр бу дыал муус устар 24 күнүгэр Культура оройуоннаагы дьэтигэр кыттылаар. Ол кининиэ кэлиһэктэринин Культура дьэтигитэр, кулуттарга олөхтөөх фотолюбителилар үлэлэрин быһастааһына тэрилин көрдөрүлүүхтээхтэр.

Конкурска киирэр хаартыскалар харанатыгы маһан өг-нөөх кумаарыта 30x40 см, харанатыгы маһан диапозитив-тар 24x30 см, өһинөөх кумаарыта 24x30 см, өһинөөх диапо-зитивтар 18x24 см, онтон атыттар 30x40 см кырата суох буолуохтаахтар.

Кыттааччылар үлэлэрин райсовет исполкомун культурага отделынан тэрилибит жюри сыанааһыт. Жюри быһаары-тынан үчүгэй сыанаабыла ылыт үлэлэр тэрийэр комитет дипломнарынан уонна райсовет культурага отделын, культу-ра үлэһиттарын профсоюзун райкомун Бөчүтүнэй грамота-рынан наараадалаһаллар.

Райсовет исполкомун культурага отдел.

ХАЙЫҔАРГА НУОРМАЛАРЫ ТУТТАРАЛЛАР

Дирин орго оскуолатын үрэнэччилэрэ ГТО сыга комплексын нуормаларын туттарыны саалаатылар.

Соторутаагыта хайыһарга туттарымы буолаа. Мавна 52 төрө-нээччи кыттыбыт буна бары туттардылар. Уолаттар 5 км сүүрүү-лэригэр, 21 мүн. 32 сек. кэлэн Коля Пенсеев бастаата. Кыргыттар бу күн 3 км сүүрдүлэр.

Оскуола учуутала Н. И. Дьяков 5 км сирга 21 мүн.

17 сек. кэлэн кыһыл көмүс эн-чюкка холуктук туттарда уонна уолоттар ололоругар үчүгэй хо-ло-буу көрдөрдө.

БИЙИГИ КОРР.

Спорт

БИАТЛОНГА БАСТАКЫ ЧЕМПИОН

Якутскайга Чочур-Мыраа аа-кыгар соторутаагыта биатлонга республикада хамаандааһын уон-на биридинлээх бастыгар иһин күрэх-үһүмүрү кыттылаан түмүктэн-нэ.

Спорт бу көрүгэ—бийиһэ саа-саа, Биатлон—хайыһар күрэх-тэһиллэрттөн бири сааһай уус-туктара, арааһаары. Мавна кыттааччылар 20 км сир саа-лары сүһүтүнүн араас трассалар сүүрүөхтэрини маһа уонна 5-ти км сир баар-баара биэтинтэ-уонсайа бу дистанцияга сүүр-бэ сааһан ытыахтаахтар. Оһуоха сытан эрэ 10 ытыһы 7 нүмэр-дээх сыалга арыс кинигэр ту-ран эрэ эмиэ икки төгүлүн уоннуу ытыһыан туорт иһигэр түһэрнэхтээхтэр. Хас биридин сыһа ытыһы иһин иккисин очко мостарыттанар. Эстафетара 7,5 км сүүрүөхтээхтэр. 5 км уон-на 2,5 км сүүрэн кэлэн бары сытан эрэ арыс ытыһыан 5 см диаметрдээх 5 шары, туран эрэ 8 см диаметрдээх эмиэ 5 шары тэһэ ытыһа алыахтаахтаттар. Хас сыһымы ахсын 200 м сир хайыһарынан сүүрэн кэлнэх-тээхтэр.

Быйыс кытылаахтык күрэх-тэһин 10 хамаанда кыттыны, БИЙИГИ ХАМААНДААБЫТ СГУ. Мириэй. Одоохумэ куораттарын кулун күүстээх хамаандааһы кинигэр хааллартаан БЭИС МИӨСТӨБӨ тараста (дэһит сылга сэттис миэстэ этибит). Маһнайы миэстэни Уус-Алдан, Иккисин—Сунтар, үчүгү—Якут-скай хамаандааһына илдьилэр. 20 км дистанцияга Уус-Алдан ариэстанилэ Алексей Пестри-ков чемпионнаата. Иһин баара түүбэ 6-а сыһаан 12 мүн. мостарыттанна Иккисин Константин Михеев (Якутскай), үһүс Юри Захаров (СГУ) табысты-лар. Уолаттарга БИЙИГИ НИ-КОЛАЯ Дьячковскайыт 15 км дистанцияга ЧУРАП-ЧЫТТАН ААН МАҢНАЙ РЕС-ПУБЛИКА БИАТЛОНГА ЧЕМ-ПИОНА БУОЛЛА.

Иккис күн эстафетара бийиги ыраах хаалыбыт.

Түмүкэ маһыагы этиэххэ сон, Хамаанда чилиһиннэрэ хайы-түбөһөх сааһан ыта сырытты-быт. Эриһилин бөлөмнөһин дьон суох. Иһиниттэн бу күрэхтэһини кыттар дьонно бастааһынны сааһы көтүлүтэһэн дьарыктанал-ларын ситиһэххэ. Оччоһо эрэ кинилэр дьыһаахтын бөлөмнө-һэ этилэр. Хамаандааһын эрэ бөлөмнөһэ эриһини эмиэ быһа-рар суолтаах.

Е. ДЯЧКОВСКАЯ,

хамаанда капитана.

Редактор А. Е. ЧИЧИГИНАРОВ.

Ол-бу туһунан

ТИГРИ ТУТААЧЧЫЛАР

Уссурия туһу таһааччылар тигри туттааччылар эндирдээх илэ-кы-тары үктүүлэр. Соторутаагыта байынай биллэллээх кыыл туттаач-чы Аверелий Черепановка уонна бырааттаа Георгий, Владимир, Петр Кругловтарга тосойдо. Сахата-Алһы түһүтүтэ тоҕоолорут-тан кинилэр үс тигри, бөлөһөн баран биэр 140 килэ ийөөһүннээх-тэр, туттулар.

Тигри—Дальний Восток таһааччы байыа. Кинилэри государтыа арааһылаһыт. Тигригэр тутуу аналлаах лицензияна, ону да аһаан өтүүнүн кытааматтык хаарчактанан көтүлүлэр. Оннуу сирэһиннэр дьобаллар маһаһаннар, кыһы сыларга ити кыһаар аһаһаннара үс түгүс кыһаа элбээтэ. Эриһи адырдылар Дельнай Востоктаагы зоологическай комбинат барыгээдэлэрэ туталлар. Уссурия тигригэр Советскай Союз, ону таһа Япония, ГДР, Голлан-дия зоопаркларыт бейиталлар.

СИМОНКА: бырааттын Кругловтар Хамастан иһа—Георгий, Петр уонна Владимир туһунт тигригэр кытары.

Г. Хренов фотога.

ССТА фотохрониката.

БИЙИГИ ААДЫРЫСПЫГ: почтовой ин. экс 678700, Чурапчы с. Карл Маркс уул. 12. ТЕЛЕФОННАРЫТ: редак. ор—9-13-95, редакторы солбуйааччы, ж. ин. тир-секретарь—9-14-95, отделар—9-14-95, уонгай—9-15-05.